

Kronika městečka Budišova

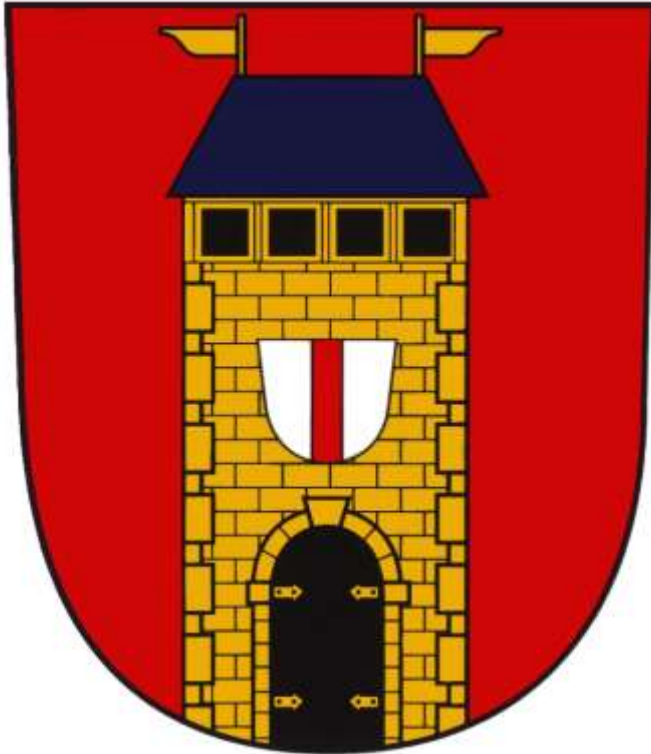

Výpisky II

Příloha Budišovského zpravodaje 3/2016
3. 10. 2016

Znak Budišova

Do r. 1538 byl Budišov vsí. Tenkráté byl majitelem Budišova Petr Mrakeš z Noskova. Ten prosil krále českého, Ferdinanda I, aby povýšil Budišov na městečko. Ferdinand jeho prosbě vyhověl. Povýšil Budišov na městečko a dal mu znak: žlutá tvrz s modrými krovy, s černými vraty na červeném poli. Nad vraty je bílý štít s červeným páskem. Také mu dal právo trhové, jeden trh na sv. Jiří, druhý na sv. Jiljí.

Dobytčí trhy

V posledních letech trhy dobytčí se nepořádaly. Z jara ve čtvrtek před smrtnou nedělí přijíždělo sem několik trhovců s plátny, vždycky firma Kotík z Velké Bíteše s „modracím“, což hojně hospodyňky kupovaly, a hrnčíř z Vladislavi. R. 1914 obnoveny v Budišově dobytčí trhy a sice do roka byly tři. Jeden ve čtvrtek před smrtnou nedělí, druhý ve čtvrtek před Nanebevzetím Panny Marie, 13. srpna a třetí čtvrtek před sv. Ondřejem, 26. listopadu. Tržiště zřízeno na „zahrádkách“ ke Kojatínu a zaražena ohrada. Několikrát byl dobytčí trh pořádán, ale přihnala se světová válka, trhy přestaly a po světové válce už obnoveny nebyly, poněvadž každý měsíc se pořádají jak v Třebíči, tak ve Velkém Meziříčí.

Jan Tvarůžek

40 let učitelské práce jeho v Budišově (od 5. 9. 1869 do 5. 10. 1909).

Jan Tvarůžek, nadučitel v Budišově, narodil se 25. března 1850 v Meziboří u Strážku (u Nového Města na Moravě). Byl nejstarším ze 6 sourozenců. Ze 3 bratří 1 byl knězem a 2 rolníky, též obě sestry provdány byly za rolníky. Do obecné školy chodil do Dol. Libochové, 1863 byl dán do Hustopeče do 4. něm. třídy. Potom vstoupil na něm. reálku tamtéž, od r. 1865 v Brně. R. 1867 vstoupil na učitelský ústav v Brně, po 2 letech propuštěn s vysvědčením zralosti pro české i německé školy. Do 5. října 1869 ustanoven podučitelem v Budišově, kde setrval po celých 40 let. Vzácný případ, kdy učitel po 40 let setrvá v jedné obci ve svém úřadě.

R. 1880 stal se nadučitelem. V této době získal si velikých zásluh o školu, obec i národ. Ve škole byl velmi pilným a svědomitým. K sobě přísný, k jiným shovívavý, jako tatíček zacházel se školáky. Jeho řeči a promluvy ke školákům při různých slavnostech a různých příležitostech, jako vystupování ze školy, udělování úlev, byly moudré, ze života pro život. Zlatá zrnka to byla jež zaséval do srdcí svých svěřenců. Staral se o rozmnožení knihovny učitelské i žákovské. Jeho přičiněním zřízena při škole pěkná sbírka nerostů. Nadace školní pro chudé žáky obsahující 4 400 K jest jeho dílem. Založil při škole žákovskou spořitelnu a sebrané peníze vkádal do Třebíčské spořitelny a od r. 1883 do spořitelny poštovní.

V obci i celém okolí byl znám jako obětavý rádce lidu. Z místa i okolí hruli se k němu lidé o radu v těch nejrůznějších záležitostech rodinných, právních, vojenských a on každému zdarma poradil, napsal, nedbaje únavy své vlastní. On nevěděl, co je odpočinek, pro něho platilo jen slovo práce.

Po mnoho let byl obecním sekretářem, celou obecní agendu po léta vedl sám. Po 12 let vzorně vedl kontribučenský fond v Budišově, patří k zakladatelům hasičského sboru v Budišově (sbor založen 1890), Odboru Národní Jednoty (v roce 1904), dal popud k vysázení stromořadí po Budišově. Včelařil a k včelaření povzbuzoval, med i roje rozdával. Když někoho získal, chodil k němu, ke včelám, pracovat.

Po 29 let zastával službu varhanickou, brněnskou biskupskou konsistoří mu bylo 22. 9. 1898 vysloveno pochvalné uznání za účinnou podporu, kterou při nábožensko-mravní výchově mládeže poskytoval, jako i za horlivé pěstování kostelního zpěvu.

I literárně byl činným. Jako syn rolnický srostl s půdou, přemýšlel, jak by se rolníkům lépe dařilo a tak psal články hospodářské do časopisů Rolník, Občan, Brněnské včely, též články vzdělávací, historické (50 obsáhlejších prací). Do studií historických uveden vzácným učencem naším, zem archivářem V. Brandlem a Moř. Trappem.

Sundávání zvonů

Dne 10. srpna 1917 shozen s věže třetí zvon, umíráček k účeům válečným. Na zvonu byl nápis: S. Josephe, ora pro nobis. Karl Waniek hat mich gegossen in Iglau 1797 (Sv. Josefe, pros za nás. Karel Vaněk mě ulil v Jihlavě 1797). I zámecký zvonek byl sňat. Měl nápis: Liborius Martin in Brünn, Anno 1761. Na věži zůstal jen starý velký zvon z roku 1524, kterým se zvonilo samým po 11 let, až 15. srpna 1928 dány na věž 2 nové zvony.

Bramborové vlaky v roce 1917 a 1918

V druhé polovici července 1917 a po celý srpen jezdil každý den zvláštní bramborový vlak z Brna k Velkému Meziříčí 17–20 vozů, jelo jím 300–500 lidí od Brna do Budišova, Hodova, Rohů, Rudíkova a Oslavičky. Každý si musel sám bramborů nakopat as 50 kg po 1 K a odnésti. v noci se kradlo na mnohých polích. Proto zavedeny v Budišově hlídky po 4 mužích.

Tyto vlaky jezdily i od jara 1918, jezdili v nich Brňáci do Budišova a okolí pro brambory. Vlaky byly přeplněny bramboráři, i na plošinách stáli. Vozili tabák, cigáry, cukr, petrolej, rum na výměnu. Večer přijeli a ráno zpět. Také kradli ze sklepů, jako dvakrát ve Spáleninách, a později vytrhávali brambory na polích. Mnoho se vyváželo mléka v konvích. V polovici srpna byli dáni na stanici dráhy v Budišově 3 vojáci, aby lidem potraviny odebírali, což se hlavně týkalo překupnic, které skupovaly maslo za drahé peníze. Smělo se voziti 5 kg mouky neb luštěnin, 10 kg brambor, ½ kg tuku, 1 kg masa, 2 litry mléka, 15 vajec.

Oslava naší samostatnosti v Budišově

Radostná zvěst o prohlášení státu československého přišla do Budišova v úterý 29. října 1918 dopoledne. Ihned vyvěšeny prapory na škole a hasičské budově. Večer chasa uspořádala průvod s hudbou a za zpěvu naší národní hymny Hej Slované procházela osadou. Místní občané sešli se na oslavu ku přátelskému večírku po průvodu v hostinci u Kosteleckých.

Oficiální oslava naší samostatnosti pořádána v obci 9. listopadu 1918, v soboru večer. Obecní výbor, sokoli, hasiči a žáci sešli se v hasičské budově a za zvuků hudby uspořádali po Budišově lampionový průvod. Okna domů byla skoro všechna osvětlena. Průvod bral se nejprve k soše sv. Václava. Tam se zastavil a řídící učitel František Honz promluvil k lidu:

„Milí občané!

Dnešní slavnostní průvod uspořádali jsme na oslavu prohlášení samostatného státu československého. 28. říjen 1918 bude vždy slavný den dějin našeho národa. Toho dne rakouská vláda oznámila prezidentu Wilsonovi svou úplnou kapitulaci uznávši práva Čechoslováků a Jihoslovanů a poprosila o okamžité příměří a zvláštní mírové jednání. V důsledku toho prohlásili zástupcové našeho národa v Praze ‚Národní výbor‘ stát československý. Veřejná správa přešla v ruce Národního výboru a tak máme svůj samostatný stát československý.

Zajásal celý národ.

Radost nevýslovná rozhostila se ve všech srdcích českých, mladí jásali, staří radostí plakali, že sen našich předků, našich exulantů, našich buditelů, našich legionářů stal se skutkem. Plní vděčnosti vzpomínáme těch, kdož k uskutečnění našich národních tužeb pracovali, bojovali, trpěli i umírali.

Jsou to v první řadě naši českoslovenští legionáři, kteří po boku dohody v Rusku, Francii a Itálii s nadšením bojovali za svobodu lidstva, za osvobození českého národa. Oni ukázali světu, že dovedou svou vlast nejen milovat, ale pro ni i umírat. To jsou ti hrdinové, kteří po 300 letech pomstili Bílou Horu. Oni zjednali národu českému úctu celého světa. Francouzský ministerský předseda Klemensó se vyjádřil, že Čechové jsou nejslavnějším národem světa a Italský Orlando, že od dob Homérových nebylo takových reků, jako jsou Čechoslováci. S radostným nadšením děkujeme všem těm mužům, kteří odešli za hranice a pracovali tam pro nás. Sláva našemu Masarykovi!

S bezmeznou úctou a vděčností vzpomínáme těch mužů, kteří slyšeli hlas našich zástupců, podali jim ruku pomocnou a přispěli, abychom stanuli mezi národy svobodnými. Jméno Wilsonovo slavně se bude vždy ozývat v národě českém.

Nyní jest na nás, abychom si tento drahý poklad, samostatný stát, udrželi. A tu jest třeba dbáti, aby ukázněnost a pořádek všude se zachovaly. Nikde nesmí býti sáhnuto na majetek cizí. Každý se musí věnovati horlivě své práci. Rolníci mají nyní své obilí, zemáky, tuky, dobytek odevzdati zemskému obilnému ústavu, aby ten mohl zásobiti města a průmyslová střediska moravská. Nestane-li se tak v době nejkratší, přijdou hladovíci sami a vezmou si sami, bude drancování, pálení, vraždění. Nikde se nesmí prodávati za ceny lichvářské. Udržení pořádku jest tedy v rukou venkova.

Občané!

Zde před sochou sv. Václava, patrona země české, k němuž naši předkové o pomoc volávali, jakož i my voláme: ‚Nedej zahynouti nám, ni budoucím‘, zapřísahám vás, byste své povinnosti vykonali, a pak jsem jist, že náš stát československý bude vzkvétati, bude to zemský ráj, čemuž volám srdečně: ‚Na zdar!‘ “

Shromáždění zapělo hymnu Kde domov můj a Hej, Slované.

Nato bral se průvod zpět k hasičské budově, pak podél Friedmannových k Halámkovým, odtud kolem fary, dále k Machátovým, pak na silnici k Pavlíčkovým a ke Kosteleckým hostinci. Tam řídící Fr. Honz provolal slávu našemu státu československému, což bylo shromážděním nadšeně opětováno a tím slavnost skončena.

1925

Dar prezidentovi

Pan farář Kratochvíl poslal panu prezidentovi republiky z Vlastivědy moravské díla: okres Pohořelice, Hustopeč a Židlochovice. Kancelář presidenta poděkovala a pan prezident poslal svoji fotografii s vlastnoručním podpisem a datem 26. 2. 1925.

Valná hromada Rajfajzenky

Na valné hromadě Rajfajzenky dne 19. 4. ujednáno ze vkladů dávatí $4\frac{1}{2}$ – $4\frac{3}{4}$ % a ze zápůjček vybírati 5 %. Půjčovati až do 50 000 Kč má právo představenstvo s dozorčí radou. Do představenstva znovu zvoleni Jan Tesař. Jan Průša, František Nováček z Nárámče.

Vyhrávání na 1. máje

Dne 30. 4. vyhrávala po Budišově Hráčkova kapela od zámku, o 5. hod. byli u Janových. Druhý den pokračovali až do poledne. Byl pošmourný den a 1. 5. se pracovalo. Obchody byly zavřeny a na škole byly prapory, lokomotiva státní dráhy ověňčena.

Velká bouře

Dne 11. 5. byla v Budišově velká bouře a liják. Udeřilo u Böhmu do bleskosvodu, u Františka Davida do stodoly, jeden krov rozbit, 15 křidlic rozbito a sláma stočena do chuchvalců. Také udeřilo u Josefa Šlesingera do zadní části domu a blesk udělal několik děr do zdi. Nikde blesk nezapálil.

Prodej domu Friedmannových

Sedlár v Budišově Jan Hedeja koupil od dědiců Friedmannových dům č. 69. Dne 18. 6. strhl doškovou střechu a dal novou vazbu s křidlicí a i zdivo spravil.

Dům Friedmannových první zprava

Oheň ve Studnicích

Dne 19. 8. svázely se ovsy, bylo pěkně. K večeru se setmělo a nastala velká bouře a liják. Ve Studnicích udeřilo do stodoly rolníka Františka Krejčího. Stodola naplněná žitem a ovsem shořela. Od ní chytla kůlna a chlév. Předek neshořel. Dostavili se hasiči z Budišova, Dolních Heřmanic, Rohů, Hodova a Pyšela. Dne 5. 9. svázeli občané z Budišova do hasičské budovy obilí, které dali pohořelému rolníkovi Krejčímu: Jan Malý 30 kg ovsa, Zedníčková 25 kg žita a 25 kg ovsa, Karel Čech 25 kg žita, Karel Chyba 25 kg ovsa, František Pospíšil 50 kg žita, Antonín Tesař 30 kg žita a 30 kg ovsa, Josef Chyba 50 kg žita a 50 kg ovsa, František Zezula 60 kg ovsa, Josef Zezula žito a oves, Jakub Jelínek 25 kg žita a 25 kg ovsa, František Dobrovolný 50 kg žita, František Tůma 50 kg žita, Antonín Nováček 25 kg žita, Jan Lysý ječmen a oves, Václav Kotačka 30 kg žita, František Mejzlík 50 kg žita, Stanislav Toufar 25 kg žita, František Bednář 27 kg žita, Štěpán Pospíšil 50 kg ovsa, Jan Pavlíček 25 kg ovsa, Pochop 80 kg ovsa a Josef Kazda 25 kg ovsa.

Elektrifikace Budišova

Od 1. prosince 1925 začala se v Budišově prováděti elektrifikace. V panské zahradě stavěn transformátor, kopají se díry pro sloupky za třesnutých mrazů. v některých dírách je voda, jako před obecním domem. Dne 9. prosince zasazují sloup u Hedejových. U Halámkových museli jámu vystřelovati. Mrazy 15–20 °C pod nulou.

Včely 1925

Na podzim 1925 měli: Josef Machát 8 úlů, Antonín Zejda 6 úlů, Cyril Halámek 18 úlů, Ladislav Syrový 4, Antonín Robotka 1, Antonín Hráček 1, Bedřich Hodyc 8, Ferdinand Nováček 2, A. Zedníčková 2, František Vít (Kundelov) 2, Jan Slabý 3, Stanislav Slabý 5, Josef Vrška 4. Celkem 66 úlů, z jara 54, rojů 13, na podzim 66.

1926

Začátek elektrického svícení

Dne 29. 1. počala v Budišově svítit elektrika, hlavně jen na 26 pouličních lampách. Jen v některých domech montéři zařizovali elektriku do 8. 3. U Kosteleckých měli električtí drátaři muziku. Před vchodem visely dva lampiony s elektrickými lampičkami.

Pachtování obecních rybníků

Dne 7. 2. byly pachtovány obecní rybníky. Rybníčky zpachtoval Antonín Robotka za 400 Kč, ostatní: Ignác Servit a Jaroslav Souček za 586 Kč.

Aeroplán

Dne 29. 3. letěl přes Budišov aeroplán o 12. hod. na cestě z Prahy do Bratislavy, Pravidelně létá každý den.

Pálení čarodějnic

Na pálení čarodějnic přivezli 30. 4. panští služebníci na Zrádný kopec trní z panské zahrady. Oheň zapálili za přítomnosti mnoha dětí i hojnosti dospělých. Kolem dokola plápolaly ohně: v Hodově, Rozích, Kundelově, Dol. Heřmanicích, Rudě, Mihoukovicích, Pyšelo, Hostákově, Trnavě a více jiných.

V Budišově vyhrával Stodola z Nárámče se 6 hudebníky. Hráček odejel do Tasova vyhrávat.

Přejetí vlakem

Dne 12. 5. dal se na cestě z Hodova přejet 19ti letý mladík z Nárámče St. Vlček na trati mezi Budišovem a Rudíkovem. Utrpěl podlitiny a zlomení levé holeně. Byl dopraven do nemocnice v Třebíči, kdež se uzdravil.

Nehoda krávy

Dne 31. 7. hnal pasák od Františka Šarka, kováře, krávy na pastvu. Jedna u silnice svezla se do škarpy na znak nohama vzhůru. Nemohla se hnout. Lidé pomáhali. ale nešlo to. Přišel hostinský Jan Kostecký a krávu vytáhl.

Rotržené auto

Týž den syn velkostatkáře, Jindřich Baratta, jel autem, před pomníkem padlých vojinů narazil na kámen a auto se roztrhlo na 2 části. Jiný úraz se nestal.

Poplach ohně

Dne 2. 11. o 11 hod. v noci nastal shon, že hoří někde u Vladislavi. O půlnoci jeli přes Budišov hasiči ze Studnic a troubili signál „hoří“. Naši se po nich připravili a jeli. Hořela v Hostákové sláma p. Zelníčka. Nedošli a vrátili se. Bylo tam 7 sborů, mezi nimi i automobilová stříkačka z Třebíče. V Budišově dal koně p. Josef Chyba z č. 17.

Kavalířské hony

Dne 8. 11. se uskutečnily kavalířské hony na zámku. Zastřeleno 165 zajíců.

1927

Divadlo

V roce 1926 sehráli Sokoli 6 představení:

Osvobození – drama od A. Fischerové, Otec od Jiráska, J. K. Tyl od Šamberka, Poslední muž od Svobody, Prodaná láska a krejčí Nitka.

Hasiči: Pro peníze od Vrobla, Srdce od téhož autora

Nár. Jednota: Paličova dcera od J. K. Tyla, oslava Tylova

Učitelský sbor s dětmi: Bilibil, mluvící pták od Kňourka

Rusové: Zlatý pták

Radiostanice

Do 31. 12. 1926 mají radio stanice:

Vladimír Guth; Josef Černý; Emil Dohnal, kuchař; Cyril Halámek; Antonín Hráček; Bedřich Hodyc; Antonín Sedlák; Karel Baratta; Jaroslav Pospíšil. JUDr. Richard Baratta; Marie Tvarůžková; Antonín Zejda; Bedřiška Bäcková a Karel Pavlas, celkem 14.

Přespolní: Eduard Buršík, Kamenná; Růžena Hladíková, Kamenná; Antonín Koudela, Hodov; Leopold Němec, Valdíkov; Jindřich Nováček, Kamenná; E. Vrška a Václav Nováček, Nárámeč. Celkem 7.

Divadlo

Dětské divadlo: Pohádka o zakletém srdíčku od J. Berana

Národní Jednota: V českém ráji

Sokol: Ach ta láska od Štolby; Kráska ze Šumavy; Dědkové; Ondráš, pán Lysé Hory; Sýkorka strýce Tobiáše; Mamzelle Nitouche; Pekel nevěsta a Za protekcí.

Představení Polská krev

Zatmění slunce

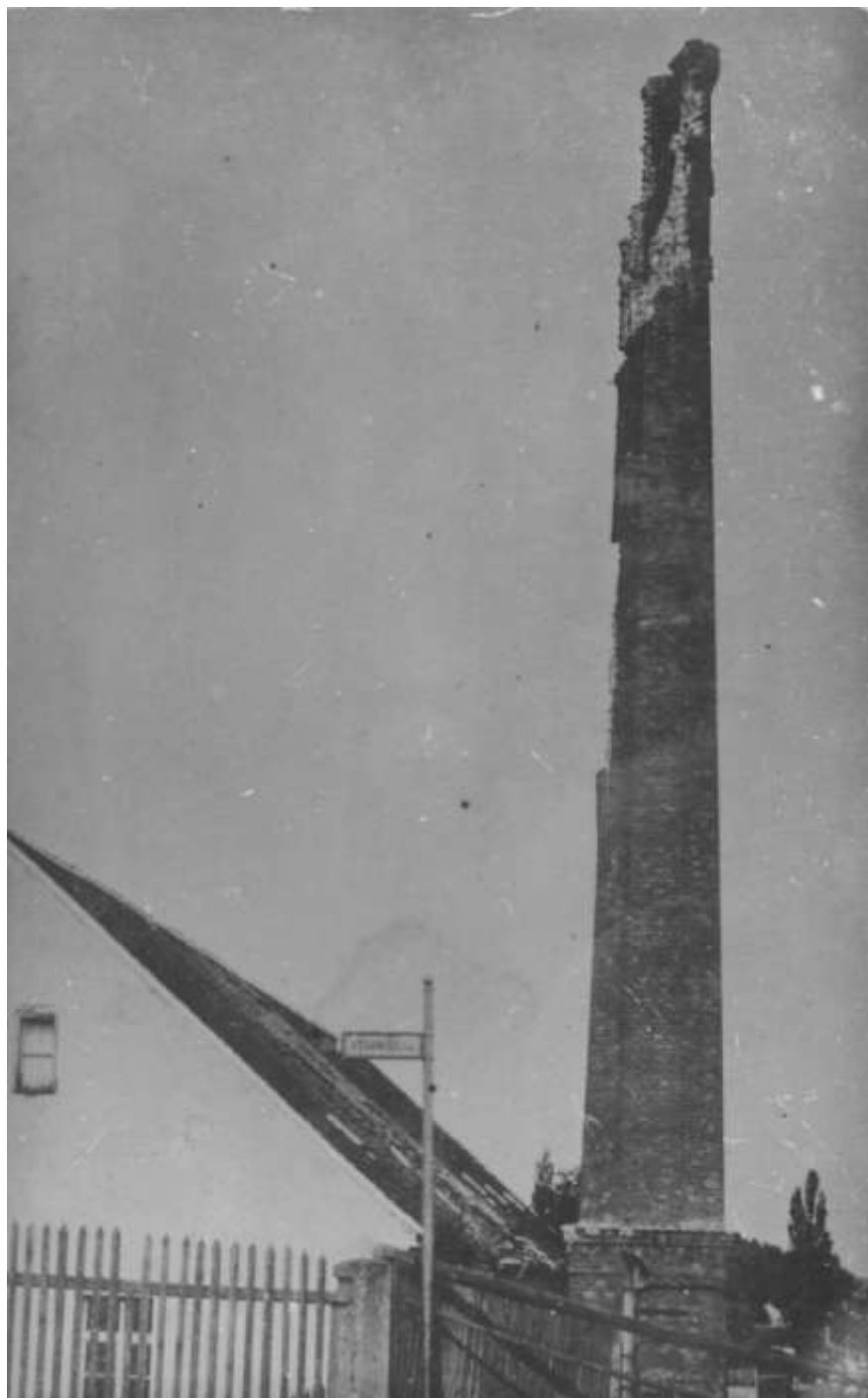
Dne 29. června bylo u nás viditelné částečné zatmění slunce. Začalo v 5 hod 18 min. Chvillemi se kolem slunce kupily bílé mráčky, ale brzo zas bylo slunce viděti. V ½ 7 zbyl ze slunce srpek, zakryto bylo 82 % slunce. Bylo pozorovati úbytek světla, takové smutné světlo vzbuzující nepokoj. O ¼ na 8 zase viděti slunce celé.

Otevření přístavby Sokolovny

Dne 17. července byla otevřena přístavba Sokolovny. Řečnil Dr. Rosendorf a učitel Karel Nováček.

Komín v lihovaru bleskem pobořen

V úterý 9. 8. o ½ 10. hod. ráno strhla se najednou velká bouře a na několika místech udeřilo. Za Věterákem shořel 1 panák a v lihovaru udeřilo do vysokého komína, který neměl bleskosvodu. Od shora několik metrů na levé straně uražen, do polovice na druhé stran vybourány cihly. Také střecha od padajících cihel byla porouchána. Komín musel býti zbourán. S bouráním se začalo 12. 8., kdy se cihly postupně od shora dolů shazovaly. Nový komín byl dostavěn 14. 10.

1928

Povýšení zdejšího rodáka

Časopis Svoboda dne 3. 1. oznamuje: „President republiky rozhodnutím ze dne 20. 12. 1927 jmenoval redaktorem Venkova Ladislava Tvarůžka vrchním odborným radou ve 3. platové stupnici v osobním stavu úředníků zpravodajské služby předsednictva ministerské rady.

Místní komise osvětová

Místní komise osvětová v Budišově měla ustavující schůzi 18. 4. ve škole. Zvoleni: předsedou Dr. Karel Kepřt, jednatelem učitel Karel Nováček, pokladníkem Josef Raus. Ostatní členi: František Honz, říd. uč. a Jaroslav Pospíšil, kaplan.

Neštěstí na dráze ve Studenci

Dne 30. 5. František Škarek z Budišova, zřízenec na dráze ve Studenci o 11 hod. dopolední popálil se dynalkolovými párami. Ve hrozném stavu byl dovezen do Třebíče i s popáleným kamarádem Adolfem Krčálem ze Studence. Oba zemřeli. František Škarek zemřel 1. 6. a pochován v Budišově za velké účasti lidu, zřízenců a úředníků dráhy.

President republiky v Třebíči

Dne 13. června zavítal president republiky do Třebíče. Z Budišova vypravilo se k uvítání pana presidenta 7 ověncených vozů. Na čtyřech jelo 96 dětí se svými učiteli, na dvou Sokolové a na jednom hasiči. V Třebíči byli všichni překvapeni nádhernou výzdobou ulic, domů a slavnostními branami. Ani jeden dům na Nových Dvorech a měste nebyl bez praporu. O ½ 11 přijel pan president od Vladislavi. Na věži hráli hudebníci fanfáry z Libuše, zazněly zvony a pískání tovární píšťaly a sirény. Hudba hrála státní hymny. Byl to okamžik nezapomenutelný.

Dne 27. dubna na Brdcích v lomu spadlo na Josefa Tesaře kamení do púl těla. Byl odvezen p. Robotkou, mlékařem do Budišova a autem Čsl. Č. K. do Třebíče do nemocnice. Za čas se uzdravil.

1929

Rok 1929 začal s mírnou zimou -2°C , ale již 8. ledna bylo -11°C a -16°C . Potom po 13 lednu zima polevila. Zato únor vyznačoval se neobvyklými, krutými mrazy. Již 3. února bylo -22°C , 10. 2. -28°C , pak i -30°C .

Pro velké mrazy zmrzla voda v konvích, některým lidem zmrzla selata v chlívků, brambory a řepa ve sklepích. Nastal nedostatek pitné vody. Celá ulice k nádraží jezdila na sáňkách pro vodu ke kovárně p. Škarka, do obecní studně, až i tam se jí některý večer nedostávalo. Sáňky byly celé pokryté ledem.

Pro velké mrazy, od 20. února, bylo vyučování na všech školách naší republiky ministerským výnosem zastaveno. Na saních se jezdilo již od 25. prosince až do poloviny března. Ještě v březnu byly mrazy -15°C až -18°C , až 7. března polevilo. Na silnici k Hodovu 25 dělníků 15. března vyhazovalo sníh, jehož tam zledovatělého bylo na ½ metru vysoko a na polích byl sníh. Na silnici se bláto objevilo 19. března.

Zřízení měšťanské školy

Dne 10. června usneslo se obecní zastupitelstvo 17 hlasy z 18 o požádání zřízení měšťanské školy v Budišově. Místní školní rada ve své schůzi 16. června se k tomuto usnesení připojila.

Okresní školní výbor v Třebíči výnosem 20. června 1929 č. 1589 oznámil komisionální jednání na 24. června v nové škole 5 hod. odp. Dostavili se: Obecní zastupitelstvo v Budišově, 14 členů, místní školní rada, zástupcové obcí: Nárameč 2, Kojatín 2, Pozďatín, Pyšel, Kamenná, Studnice, Hodov a Rohy.

V 5 hod. přijeli okresní hejtmán, vrchní rada politické správy, p. Josef Navrátil a okresní inspektor p. St. Melichar. Oba pánové jasnými důkazy hleděli přesvědčiti shromážděné o výhodách zřízení obvodové měšťanské školy, což se jim úplně zdařilo. Všichni zástupcové svolaných obcí se podepisovali na protokol, že souhlasí se zřízením měšťanky v Budišově.

Velká bouře

Zničená kůlna rolníka Zezuly

Dne 4. července o 8 hod. večer strhla se velká bouře, liják a vichřice, jaké není pamětníka. Celý den bylo jasno a horko. K večeru o 8 hod. přihnál se mrak, nastala ohromná vichřice, blesk za bleskem děsil, strhl se liják. Byly vyvráceny stromy, jako javor před Kašparovými, v panské zahradě 4 stromy, křídlice na střeších sházeny, např.

u p. Antonína Tesaře č. 58 a p. Dvořáka č. 161. Nejhuře postižen byl p. Josef Zezula, rolník z č. 72. Postavil novou kůlnu 18 m dlouhou, 10 m širokou na pilířích. Pilíře povolily a mohutná vazba sletěla úplně dolů. Krovky a latě se zpřelámaly, křídlice rozbila. Škoda 15 000 Kč.

Nouzové přistání aeroplánu

Dne 2. října před 5. hodinou odp. vznášel se nad Budišovem aeroplán velmi nízko, doletěl od nádraží až k Rejdůvni a zase zpět. Znovu se vrátil k Rejdůvni a tam na panské nivě přistál na jetelišti. Příběhlo tam ze všech stran mnoho lidí, přijeli motorkou, bicykly. Bylo to vojenské aero ze Slovenska, mělo slovenský znak a barvy naší republiky v kole a písmenem N 1. Byl tam pilot a pozorovatel. Říkali, že měli přehřátý motor. Velkostatkář, p. Baratta jim přinesl mapy, oni si je prohlédli a za ½ hodiny odjeli k Brnu.

Oslava knížete sv. Václava

Dne 27. září osvětlili lidé okna svíčkami, někteří ozdobili své domy prapory. Obě školní budovy byly osvětleny a ozdobeny prapory. Socha sv. Václava byla nákladem obce po 3 dni osvětlena elektrickými svíčkami. Následujícího dne odpoledne prošel církevní průvod k soše sv. Václava a o 3 hod. odpoledne v Sokolovně Místní Osvětová komise pořádala přednášku o sv. Václavovi. Promluvil prof. Zdeněk Heindl z Vel. Meziříčí. Pan Vladimír Guth se spolčníky zahrál napřed koncertní kus a po přednášce obě státní hymny. Tím byla slavnost ukončena.

1930

Oslava 28. října

Letošní oslava konala se za velmi špatného počasí. Celou noc padal sníh s deštěm, plno bláta a břečky. Dopoledne sice nepršelo, ale odpoledne přšlo zas. Slavnost konala se ve škole a zúčastnilo se jí, kromě dětí, na 150 obyvatelů. Starosta pan Jakub Pavlíček a předseda místní školní rady, p. František Hladký, byli účastní této školní slavnosti. Děti přednášely básně a zpívaly písně, provedly několik národních tanců. Slavnostní řeč měl učitel Karel Nováček. Správce školy promluvil k žákům vystupujícím, k úctě ke státní vlajce, nabádal k národnímu uvědomění a poctivé práci, načež přijal od nich slib věrnosti národu, státu i prezidentu na státní vlajku. Po zapění státních hymen a provolání slávy státu Československému a prezidentu Masarykovi slavnost skončena. Žákům 1. třídy rozdány papírové vlajky a vkladní knížky od Městské spořitelny v Třebíči s vkladem 3 Kč.

Kontrola domovních čísel

Ke sčítání lidu provedena kontrola domovních čísel. Budišov 142, Holeje 1, Věterák 1, Kundelov 23, zámek 13. Celkem 180. Familie 21, Rejdůveň 21, celkem 42.

Návštěva z Ameriky

Dne 24. dubna přijel do Budišova z Ameriky státu Kalifornie města Eureka. Cesta stála 220 dolarů = 7 480 Kč. Před 7½ lety tam odešel. Je zaměstnán v dřevařských závodech v pralesích.

Elektrické světlo na nádraží

Dne 5. 5. zaváděno na stanici v Budišově elektrické světlo. Prvně svítla elektrika na nádraží 8. května.

Mnoho myší

Na podzim bylo na polích mnoho myší. Jak se rozorala brázda, hned se objevilo 15–20 myší. Pes p. Kazdy u Spálenin zakousl za den 600 myší. Lidé kupovali fosforový maz z Olomouce proti myším. Tento maz se namazal na kus slámy, která se strčila do myší díry. Ale také pošlo 11 koček, Kubíčkům v Míhounovicích 2 prasata, ve Valdíkově p. Mikyskovi jalovice.

Zboření starého mostu u rybníka

Starý most silniční u Michálkových byl zbořen, zasypan a byly dány nové betonové roury přes silnici do rybníka, od studně.

Dělání štěrku

Po celou zimu na Brdcích u elektrických sloupů dělali štěrk. Pod zemí provrtali dlouhé chodby a odtud kámen vybírali. Byl zmrzlý, a proto napřed udělali pod ním oheň. Bylo tam teplo. Teprve až se ty štoly spojily, foukal tam vítr. Za 1 m³ dostali 24 Kč.

Velké neštěstí

Dne 19. dubna stalo se v Budišově velké neštěstí. Kovářský tovaryš u p. Františka Škarka, Karel Petrla z Ocmanic, dělal si pro své přátele sekyru. Mistr mu pomáhal. V sobotu ji dodělali. V neděli šel Karel Petrla do kostela a po ranní, k polednímu, myslel, že ji nabrousí a odpoledne odveze. Ale chudák nedovezl. Špatně odpínal kabel u elektromotoru, dostal ránu, která ho usmrtila. Pohřeb měl v Budišově dne 21. dubna odpoledne.

1931

Vyznamenání rodáka

Rodák Budišovský, biskupský ordinariátní komisař a rada, prof. Otto Gaube, inspektor náboženství kat. na školách středních, měšťanských a obecných v městě a na venkově, byl v Jihlavě jmenován v červenci 1931 tajným papežským komořím s titulem monsignore.

Přenocování vojáků

Dne 26. srpna v poledne přijeli do Budišova vojáci na koních, kteří putovali na polní cvičení k Německému Brodu. Bylo jich 600 a 16 důstojníků.

Misionáři v Budišově

Dne 7. listopadu přišli do Budišova 2 misionáři z Brna, později 1 a pobýli tu do 14. listopadu. Brána kostelní a všechny dveře opleteny zelenými věnci s bílými papírovými růžemi. Několik kramářských bud před kostelem a mnoho lidí chodilo do kostela.

1932

Sluneční halo

Dne 12. února o ½ 10 hod. dopoledne ukázal se na obloze zvláštní zjev přírodní, sluneční halo. Kolem slunce byly 3 kruhy, 2 barevné, největší bezbarvý. Na největší kružnici bylo ještě 5 sluncí a kol nich malé obloučky.

Takové úkazy vznikají jedině na oblacích složených z ledových krystalků. Kruh a vedlejší slunce povstávají odrazem na kolmo postavených stěnách krystalků ledu. Kružnice barevné povstávají lomem slunečních paprsků na hranách krystalků.

Motorový vůz

Od 1. března jezdí motorový vůz ze Studence do Velkého Meziříčí.

Pojízdna stříkačka

Obec zakoupila pojízdnu stříkačku na postřikování ovocných stromů a svými lidmi, v dubnu, postříkávala stromy v každé zahradě dendrosanem.

Založení hasičského sboru v Mihoukovicích

Pro Mihoukovice byl založen hasičský sbor. O 1 hodině odp. dne 26. června seřadily se sbory u hasičské budovy v Budišově, pak šel průvod do Mihoukovic se starou stříkačkou (Hasičský sbor v Budišově si koupil 18. 5., od firmy Josef Vystřčil v Telči, motorovou dvojkolovou stříkačku za 32 000 Kč.), kdež byla odevzdána novému sboru na výletním místě. Tam promluvil starosta obce p. Josef Kazda, starosta sboru p. Josef Machát, župní vzdělávatel p. Dr. Žák, jednatel hasičského sboru v Budišově, p. Mořic Schäfer. Sbor má 16 členů, náčelníkem sboru v Mihoukovicích je p. Karel Voneš a starostou p. Jan.

Utopení

Dne 4. září dopoledne se v Novém rybníku utopil František Voborný, 82letý výměnkař z Hodova pro nezhojitelnou nemoc. Potkala ho bába z Kundelova a ptala se: „Kam jdeš?“ „Jdu se utopit“, odpověděl. A opravdu šel.

Knihovny

Obecní knihovna má 321 knih, knihovna Národní Jednoty 292 knih. V obou těchto knihovnách půjčuje knihy říd. učitel František Honz. Čtenářů bylo 124 a přečetli 1391 knih.

Meliorace

Meliorace provedena na těchto tratích: Na Dlouhých, Příčníky, Nad Lepou, Lomeny, V Chomoutech, U Bařin, U Jazírka, Pod Humny, Zápona, Za obůrky, Sedličky, Vodavky, U Obory, Pod Brdci, Za Bednářovy, U panské zahrady.

Dělníci byli od Uherského Hradiště, Uh. Brodu, od Bystřice pod Pernštýnem. Bydleli v některých domech, jako u K. Čecha, Pavlíčka, Tesaře K., Zejdy Ant., Šoukala, Kafkové a v chudobinci. V chudobinci bylo málo slámy, a tak si pod sebe trhali došky. Vydělali si denně 35–40 Kč. Vařili si až večer. Když kopali u kříže k Hodovu přišli na dřevěné trouby, kde býval vodovod do zámku, do lihovaru. Trouby byly ve hloubce 1–1½ m. Některé vyhodili a některé tam zůstaly.

Vodní nádržka

V červnu, blíže sochy sv. Václava, zřízena byla obecní nádržka vody přitékající z melioračních trubek. Jest 8 m dlouhá, 2,5 m široká a 1,4 m hluboká. Pojme 280 hl vody. Vše z cementu. Pumpuje se pumpou na zdviž.

1933

Náhlé srazy sokolské

Dne 29. října pořádány náhlé srazy sokolské. Župa Švecova pořádala náhlý sraz okrsku 1, 2, 6, a 9 v Budišově na prostore mezi obchody Pospíšilovým a Pavlasovým. Bylo přítomno 1 322 sokolů

Byl nevlidný, mrazivý den, vál ostrý vítr. Sraz zahájen národní hymnou a vztyčením vlajky. Pak promluvil Dr. Rosendorf z Vel. Meziříčí, starosta obce p. Josef Kazda uvítal všechny jménem obce, načež promluvil o brannosti župní náčelník z Jihlavy Dr. Bláha. Následovalo defilé před státní vlajkou.

Pak šlo se pochodem k Sokolovně. Muži za sokolovnou měli cvičení v běhu a skoku, nošení břemene, zdvihání závaží u křížku na louce, což muselo být přerušeno pro velmi špatné mrazivé počasí. Ženy cvičily prostná na cvičišti za sokolovnou.

Památník na šťastné navrácení z vojny

U silnice ke Kamenné zhotovil zedník Tomáš Macek, Mihoukovice 25, památník na šťastné navrácení ze světové války. Jsou to 3 netesané kamenné sloupy nestejně velikosti postavené vedle sebe.

1934

Cikáni

Od 13. do 16. ledna utábořili se za obchodem Julia Pospíšila cikáni ve 2 stanech.

Úmrtí učitele Karla Nováčka

Dne 21. února zemřel v Třebíčské nemocnici p. Karel Nováček, učitel v Budišově, ve stáří 43 let. Pohřeb jeho byl za velké části obecenstva dne 25. února v Budišově.

O 2. hod. byla rakev vystavena na dvoře, kolem 6 sokolů s rapíry. Po církevních obřadech biskupského rady P. Aug. Kratochvíla a P. Jaroslava Pospíšila, faráře z Tasova, a zapění pohřební písně hnul se průvod do sokolovny i s oběma knězi. Tam rakev postavena na katafalk obklopený květinami. Jevišťe zahaleno černým sukmem a kolem ozářeno elektrickými žárovkami. Kvarteto zahrálo smuteční skladbu. Promluvil prof. Krčmář z Vel. Meziříčí, když ocenil velké zásluhy zemřelého o sokolskou jednotu v Budišově, pak promluvil župní vzdělávatel Kočí. Na to zahrálo opět kvarteto a průvod se hnul do Budišova. Před školou se

zastavil a pak kráčel ke kostelu. Po obřadech kostelních promluvil u hrobu M. Schäfer, žák Zdeněk Dvořák poděkoval jménem žáků 5. tř. svému učiteli, pak promluvil za učitelskou jednotu Třebíčskou říd. učitel Fučík, potom starosta obce Josef Kazda děkoval za práce konané pro obec, na konec říd. učitel Cyril Pavlíček jako spolužák se s ním rozloučil. Při kladení do hrobu zahrála hudba národní hymny. Přítomni byly členi Sokola, členové obecního zastupitelstva, též hasičský sbor korporativně se zúčastnil pohřbu, jakož mnoho učitelů z Třebíčska a Velkomeziříčska.

Karel Nováček se narodil 21. ledna v Rudíkově, pol. okres Velké meziříčí. Navštěvoval obecnou školu v Rudíkově (1897–1902), pak vyšší české gymnasium v Třebíči (1903–1911), kdež v r. 1911 maturoval. Navštěvoval pak Karlovu universitu v Praze na fakultě bohoslovecké (1911–1912), potom kurs učitelský v Brně (1912–1913), kdež vykonal zkoušku dospělosti učitelské 9. 7. 1913 a zkoušku způsobilosti učitelské v Brně 1915. V roce 1933 vykonal v Brně zkoušku způsobilosti učitelské pro školy měšťanské z 1. odboru. Od r. 1913 do 1919 byl učitelem na 2třídní obecné škole v Popovicích na Brněnsku, od 16. 9. 1919 do své smrti na škole v Budišově. Též byl učitelem živnostenských nauk na pokračovací škole živnostenské v Budišově od r. 1924 do 1934.

Alois Nováček s 5. třídou, ročník 1930/31

V Budišově věnoval se Sokolu a pracoval v něm neúnavně a nadšeně, neznal odpočinku a všechen svůj volný čas, celou životní energii věnoval práci spolkové, jako vzdělávatel, režisér divadla. Byl členem obecního zastupitelstva, po 4 léta obecním pokladníkem a po 10 let obecním sekretářem.

Hospodářské družstvo

Od 1. 8. ve staré panské sýpce má svůj sklad Hospodářské družstvo a mlýn, Třebíč-Podklášteří. Tam prodávají různé druhy mouky a vyměňují za obilí.

Živnostenská škola v Budišově zrušena

Živnostenská škola pokračovací všeobecná byla zrušená ministerstvem školství a nár. osvěty koncem škol. roku 1933–34 výnosem ze dne 10. 7. 1934, č. 17.684/34–III/4 a přidělena do Vel. Meziříčí. Trvala v Budišově 10 let. Správcem byl Fr. Honz, učitelé K. Nováček a M. Schäfer.

Zavraždění jugoslávského krále

Dne 9. října o 5. hod. odpoledne byl v Marseille zavražděn jugoslávský král Alexander a zahraniční ministr francouzský Barthou. Alexandr narodil se 17. 12. 1888 v Cetyni a oženil se r. 1922 v Paříži s Marií, druhou dcerou rumunského krále Ferdinanda. Jeho syn Petr narodil se 6. 9. 1923 a stal se po smrti svého otce králem. Lois Barthou narodil se 25. 8. 1862.

Smuteční prapory visely v Budišově na škole, věži kostelní, sokolovně, četnické stanici, stanici dráhy a poště.

Soupis hospodářského zvířectva

Při soupisu hospodářského zvířectva koncem r. 1934 napočteno: 99 telat, 5 býků, 51 jalovic, 362 krav, 25 volů, 2 kanci, 39 sviní, 103 selat pod 8 neděl, 294 prasat do ½ roku, 96 přes půlrok, 1 kozel, 98 koz, 3 hřibata mladší roku, 6 od 1 do 3 let, 23 plemenných klisen, 10 ostatních klisen, 21 valachů a 1 mula.

1935

Zima, lijáky a kroupy v květnu

Na 1. května padá sníh, je velký vítr a zima. 150 let nebyl takový mrazivý 1. máj. 12.–13. polojasno, studený vítr ze 14.–16. chladno, odp. prší. 15. odp. o 5. hod. bouře a prší. S deštěm padají kroupy. Ještě hodinu potom bylo na Brdčích bílo. Poškodilo to trochu květ na stromech. 24. odp. o 1 hodině velká bouře a liják s kroupami. Louky u Rejdůvně zaplaveny. U Macků v Budišově vnikla voda do síně a kuchyně, u Matoušků celý dům zaplaven. Do některých sklepů (Černý, Řihák) vnikla voda. Do zámečnické kůlny p. Černého vnikla také voda. Pod Věterákem a nad Rejdůvní byly vodou z pole odneseny brambory, které tam byly zasázeny a některá pole zanesena pískem.

Historický vlak

Dne 29. června jel z Vel. Meziříčí historický vlak do Třebíče k zahájení jubilejních oslav města Třebíče na památku povýšení na město 1335–1935.

Nádraží Budišovské bylo pěkně ozdobeno chvojím, prapory a 2 palmami a nadpisem: Naši Kačence zdar, 50 let. Hasičský sbor v počtu 12 osob, obecní zastupitelstvo s hudbou přišli na nádraží, kdež se shromáždilo množství obecnstva a očekávali vlak, který přijel před 9. hod.

Vlak byl ověnčen. Strojvedoucí měl tvrdý černý klobouk, dlouhé, šedivé vousy a ze silné fajfky statečně báňal. Průvodčí v rakouské uniformě. Vlak měl svou kapelu, která v Budišově vystoupila a zahrála několik kousků.

Vlastně to bylo 49 let, co jel první vlak Budišovem (v roce 1886).

Soupis zvířat k 1. červenci

K 1. červenci byly v obci tato zvířata: Kanci 2, prasnice 44, selata 82, vepři 465, kuřata 1886, slepice 2585, kohouti 93, husy 430, kačeny 195, krocani 37 a perličky 2.

Úmrtí paní Antonie Káfuňkové

Dne 10. srpna umřela při porodu, v nemocnici v Třebíči, Antonie Káfuňková, roz Obrdlíková ve stáří 30 let. Dva chlapci zůstali na živu.

Dožínková slavnost

Sokol a Dorost republikánský měli 25. srpna dožínkovou slavnost v Sokolovně. 20 mladíků na koních, 6 velocipedistů malých žáků, 6 ověncených vozů se žnečkami, zábavná kapela s kapelníkem Kudrnou, vůz s hospodáři a ještě 1 s ouřady a policajti projížděli s hudbou po Budišově a pak se odebrali do Sokolovny k taneční zábavě.

70. narozeniny biskupského rady a faráře P. Augustina Kratochvíla

Dne 28. srpna pořádal sokolský orchestr koncert na počest 70. narozenin biskupského rady a faráře, P. Augustina Kratochvíla v místnostech p. Jaroslava Součka.

Sešlo se přes 70 účastníků, pan starosta obce J. Kazda, předseda místní školní rady, p. M. Vrba a 3 ostatní členové obecního zastupitelstva. Pan dr. K. Kepřt dal přivést ve svém autě oslavence, kterému při vstupu všichni tleskali a hudba hrála intrády. Pan řídící učitel z Hodova Horký přečetl oslavnou řeč, načež pan farář poděkoval nabádaje obecenstvo ke svornosti, jako on už v r. 1906 nabádal Ivančické (Vlastivěda moravská., Ivančický okres). Žádný farář nebyl v Budišově tak dlouho – 20 let. Na to p. farář z Tasova, P. J. Pospíšil pohnut děkoval mu, jak se k němu p. rada otcovsky choval, vedl ho k lásce k vlasti a nyní že vždy do Budišova pospíchá jako domů, čítaje se do rodiny.

Ministr školství a národní osvěty na dobu od 1. 1. 1936 do 31. 12. 1938 jmenoval státním konservátorem pro ochranu památek P. Augustina Kratochvíla.

Msgr. Augustin Kratochvíl čestným občanem města Velké Meziříčí

Dne 8. ledna 1936 byl jmenován P. Augustin Kratochvíl členem Královské české společnosti nauk v Praze za své vlastivědné zásluhy. Společnost tato má 350 členů, z nichž 109 zahraničních.

Kino Sokol v Budišově

9. listopadu prvně hrálo Kino – Sokol v Budišově na nově zavedeném zvukovém kinu hru: Jindra, hraběnka ostrovanská dle románu Klicperova. Vybrali 1 300 Kč.

Hon na zajíce

Dne 14. listopadu byl hon na zajíce k Přeckovu. 12 střelců zastřelilo 123 zajíců, honci dostali po 6 Kč.

Úroda na statku

Urodilo se na 1 ha žita 22,84 q, pšenice 24,47 q, ječmene zimního 25 q, letního 25,40 q, ovsu 11,56 q, zemáků 131,48 q, řepy burgyně 199,19 q, hrachu 21,66 q, směsky 13,48 q, jetelového semínka 2,62 q, jetelového sena 34,2 q, lučního 29,51q. Vodních srážek bylo 616,6 mm.

1936

Slavnost otevření hasičské zbrojnice v Mihoukovicích

Dne 14. června konala se slavnost otevření hasičské zbrojnice v Mihoukovicích spolu se sjezdem 4. okrsku hasičské župy Svatopluka Čecha, č. 34.

Návštěva p. presidenta Beneše v Třebíči

Dne 17. června zavítal do Třebíče, na své cestě po Moravě, o ¼ na 5 odp., pan prezident Dr. Edvard Beneš se svou chotí a odejel o ¾ na 6 k Náměšti. Všude byl nadšeně vítán.

Z Budišova přijelo do Třebíče vlakem 131 dítek a autobusem Jana Hedeje sokoli a sokolský dorost v počtu 30 a 17 hasičů.

Četnická stanice

Četnická stanice v Budišově má toto mužstvo: František Sedláček, vrchní strážmistr, velitel; Jan Suchánek, štábní strážmistr; František Jaroš, štábní strážmistr.

Kavalírské hony

Dne 29. a 30. října pořádány byly velkostatkem kavalírské hony. Pršelo ustavičně. Zastřeleno: 29. 10. 116 zajíců, 30. 10. 96 zajíců. Účastníci: princ Emil Fürstenberg, baron Wispare, Otakar Haugwitz z Náměště, hrabě Hojas ze St. Pölten.

Meteor

V novinách se oznamovalo, že v pondělí 23. listopadu v 18 hod. 32 min. ve Velkém Meziříčí jasně zelený meteor tvaru hrušky letěl od jihozápadu. Trvalo to asi 6 vteřin. Bylo pak slyšeti temně dunící rány také v Třebíči, Jihlavě, Kamenné a Rudíkově.

Pumpování lihu z barelů elektricky

Dne 28. prosince prvně vyváželo Družstvo lihovaru z Nárámče a Tasova líh do stanice Budišov, kdy z barelů pumpoval se syrový líh do cisteren elektricky. Pro firmy: Mar Löw Beer, Uherská Ves, obsah 191 hl. a Wertheimer, Pardubice 130 hl.

1937

Úmrtí šoféra Theodora Hnízdila

Mezi obcemi Vysokými Studnicemi a Řehořovem se v úterý 5. ledna srazil autobus Č. S. D., linka Brno–Jihlava, s osobním autem velkostatkáře Wittmanna Sedlnitzkého z Luk. Auto velkostatkáře bylo odhozeno a rozbito. Statkářův šofér 37letý Theodor Hnízdil, rodák z Budišova, velmi svědomitý, otec 2 dětí utrpěl poranění lebeční kosti a zemřel.

Požár v Budišově

V pondělí 9. srpna asi o ¼ na 6 odp. vypukl v Budišově v Budišově požár z kůlny Josefa Nováčka, č. 71, přenesl se rychle na stodolu Jana Průši, č. 139, z toho na kůlnu a

stodolu Jana Pavlíčka, č. 70 i na celé stavení křídlicí kryté a pak na doškovou stodolu Ant. Robytky, č. 68, dříví Svitáčkově, č. 144.

Z počátku nebylo lidu, všichni byli v poli, jen děvčata v putýnkách nosila vodu, ze stáje Pavlíčkova vyvedl dobytek Valentin Škoda. Hospodářské stroje a všecko obilí Pavlíčkovi shořelo. Dostavilo se 14 sborů hasičských: z Budišova, Pozďatina, Pyšela, Náměče, Studnic, Hodova, Vladislavi, Mihoukovic, Třebíče, Třebíče-Boroviny, Náměště a Velkého Meziříčí.

Jan Pavlíček s rodinou bydlel od 9. 8. do 1. 11. v nové škole, dokud si své stavení k obývání neupravil. Dne 22. srpna hráno v Kinu Sokol ve prospěch pohořelých.

Krádež ryb

Hajní velkostatkáře Dr. R. Baratty pozorovali již delší dobu, že se z několika rybníků ztrácejí ryby. Proto se v noci na sobotu 13.–14. srpna vypravili 3 hajní k Pyšeláku a v úkrytu čekali na nepovolané lovce ryb. Před půlnocí pozorovali příchazeti k rybníku 2 muže, kteří počali s čerpení loviti ryby. Hajní se k nim přibližovali, jeden z pytláků je však zpozoroval a oba se dali na útěk. Při tom ze vzdálenosti asi 50 m na hajné několikrát vystřelili z loveckých pušek. Hajní střelbu opětovali, aniž někoho zasáhli. Vyšetřováním četnictva byl zjištěn jeden z pachatelů 52letý muž z Pyšela, který prozradil i druhého společníka. Oba prodávali ryby, kus po 5 Kč a zbylými rybami krmili prasata. Celkově odcizili z Barattových rybníků značné množství ryb v ceně asi 3 000 Kč.

Slavnost otevření skladiště hospodářského družstva v Budišově

Dne 29. srpna pořádána v Budišově slavnost otevření skladiště hospodářského družstva z Třebíče. Skladiště stojí u nádraží. Od 1. do 2. hodiny byl koncert na náměstí. Hrála kapela z Výčap. O 2. hod. seřazení několik dožínkových vozů a selské jízdy u Pavlasových. Následoval průvod ke skladišti. U skladiště zahájil slavnost p. Chalupa ze Smrku, který poděkoval p. velkostatkáři Dr. R. Barattovi za prodej staveniště, staviteli J. Kosíkovi za provedení stavby, všem zúčastněným při stavbě. Pak promluvil slavnostní řeč řídící učitel z Kojetic Boudar, pokladník Ježek z Heraltic, za selský dorost Chalupa ml. ze Smrku. Potom šel průvod do Sokolovny, kdež provedena uvnitř dožínková scéna. Potom byla taneční zábava.

1938

Polární záře

V úterý 25. ledna pozorována v Budišově od 8 do 10 hod večer severní polární záře. Na severovýchodě a severozápadě ukázala se světločervená záře promíchána světlými pásy. Ztrácela se na s.v. a ukazovala na s.z. a naopak.

Lidé zděšeně vyběhali. Rolník Josef Chyba ukládal se k spánku, najednou vidí oheň: stodola hoří. Vyběhne ven. Vidí velkou zář, stodola nehoří. Jeden povídá, že bude konec světa, druhý, že hoří někde, třetí, že je nějaké cvičení C. P. O.

Ohromná skvrna na slunci (10 průměrů naší zeměkoule) je doprovázena různými vlivy na naší Zemi: Magnetické bouře, poruchy bezdrátové telegrafie, náhlé změny počasí a záhadný úkaz na slunci. Lidové noviny vysvětlují: Ultrafialové paprsky dopadající ve velkých sprškách na atmosféru zvláště za bouří na slunci, jež se jeví slunečními skvrnami, jednak ionizují vzdušně částičky a způsobují světelné záření, jednak se samy

částečně mění v delší světelné vlny. Výška, ve které se polární záře pohybuje, může být na pólu nepatrná, průměrně však sahá do výšky 250 km a někdy 600 km. Jasná polární záře způsobuje silné poruchy zemského magnetismu a zemské elektřiny. Nejlépe je viditelná v Evropě kolem 70° sev. šířky, vzácná je ve střední Evropě a také i v jižní Evropě.

Poslední polární záře byla v našich krajích viditelná r. 1831.

*Výpisky z Pamětní knihy, kdy byl kronikářem řídící učitel František Honz,
vybral Karel Pavlíček*